

Konec výmluv Pánka a jiných. Sekyra na neziskovky se blíží

13.11.2025 - Libor Vondráček | Strana svobodných občanů

Halíře dělají talíře a tohle jsou talíře dohromady za miliardy. Tak zástupci nové koalice vysvětlují přísnější kurz vůči neziskovkám. Není podle nich nadále možné schovávat politické ambice za charitu.

Když měl prezident Petr Pavel projev k 28. říjnu, mimo jiné v něm zaznělo: „Naše republika se tak od počátku opírala o živou síť občanských vztahů, které ji propojovaly i přes výrazné politické rozdíly. Také dnes jsou aktivní občané podhoubím naší demokracie, které pozitivně ovlivňuje místa, kam role státních institucí nebo trhu tak efektivně nedosáhne. Hodnota občanské společnosti vyrůstá z charakteru konkrétních lidí, z každého jednotlivce, který se rozhodne nést odpovědnost za prostředí, v němž žije.“

V programovém prohlášení nové vlády se ale objevila také pasáž, věnující se zesílení regulace neziskového sektoru.

Z „neziskovek“ je v posledních letech jedno z klíčových slov kulturních válek.

Jde přitom o slovo specificky české, reflektující daňově právní statut těchto právnických osob. Ve světě je mnohem běžnější označení „nevládní organizace“, mezinárodně NGO, které upomíná všechny k tomu, že by mělo jít o subjekty nezávislé na politické reprezentaci.

Jenže v Česku, zejména za Fialovy vlády, došlo k tak výraznému nárůstu spolupráce vlády s neziskovým sektorem, že by označení za „nevládky“ působilo směšně. Stát a „nezisk“ se v posledních letech v podstatě propojil. Zejména v agendě „boje proti dezinformacím“, kdy ministerstva přímo odkazovala na spolky jako NELEŽ nebo Demagog.

Tento spolek, který stojí od počátku u vlny „fakt checkingu“ a vyhledávání dezinformací, například získal v roce 2024 dotaci více než 5,5 milionu od Ministerstva průmyslu a obchodu na svůj projekt observatoře CEDMO, za kterou stojí PhDr. Václav Moravec.

Kromě toho měl Demagog v minulých letech uzavřené smlouvy o spolupráci s různými veřejnými korporacemi typu univerzit, Českého telekomunikačního úřadu nebo CzechTourismu. Tomu prováděli monitoring mediálních výstupů za 379 tisíc korun, což byla mezi částkami jedna z nejnižších.

Naposledy Demagog uzavřel letos v červenci kontrakt na spolupráci na řešení projektu Technologické agentury ČR za 14,9 milionu s Univerzitou Pardubice.

Desítky takových organizací čerpaly od státu prostředky v částkách, které se ve svém souhrnu dostaly přinejmenším do stovek milionů. Jen nezisková organizace SOFA- Society for all, kterou kdysi pod názvem ČOSIV zakládala zmocněnkyně Fialovy vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková, získala podle serveru Hlídač státu dotace za více než deset milionů korun.

Projekt Jeden svět na školách, provozovaný neziskovou organizací Člověk v tísni, na projekty osvěty mezi žáky (podle některých jde o faktické vyvádění vzdělávacího procesu od učitelů k nikým nekontrolovaným aktivistům) čerpala každoročně v milionech korun.

Spolek Post Bellum, který od roku 2001 řídí Mikuláš Kroupa, se „zabývá zaznamenáváním a archivací vzpomínek pamětníků významných historických událostí“. Dotace, které na to čerpal, se podle spolku Hlídač státu dostaly přes 167 milionů korun. Dotace dostává od obcí a měst, krajů, ale také třeba ministerstev. V letošním roce to byly 2 miliony na akce k výročí konce druhé světové války, 4 miliony na tři roky provozu Institutu paměti národa či tříletá dotace 6 milionů na projekt Pražská Paměť národa.

Tyto aktivity se podle mnohých poněkud vymykají představám altruistické charity, která nastupuje tam, kde není schopen pomoci stát.

Miliardy na občanskou společnost

Zejména, když se v minulých letech objevily informace, jak se například v Evropské unii stal neziskový sektor aktivním hráčem ovlivňování veřejnosti a manipulace politickou scénou, čímž přispíval k prosazení reforem Green Dealu.

„Tato strategie má daleko k podpoře skutečné občanské angažovanosti a představuje systematické úsilí o konsolidaci proevropských narativů marginalizujících nesouhlasné hlasy,“ konstatoval analytik Thomas Fazi, který předložil rozsáhlou analýzu toků, kontaktů a schůzek.

„European Environmental Bureau, největší evropská environmentální neziskovka zastřešující organizace napříč celou Evropou, měla takto „vypomoci“ minimálně v šestnácti případech. Deník přímo citoval ze smlouvy, která organizaci dávala minimálně 700 000 eur jako dotaci přímo navázanou na ovlivnění debaty o zemědělství,“ popisuje.

Psali jsme:

- Mašinerie propagandy. Velká studie, jak EU platí a využívá neziskovky

Nejde přitom o jediný podobný dotační titul, jak Fazi shrnul, aktuálně je alokováno například 1,8 miliardy eur ve fondu nazvaném Spravedlnost, práva a hodnoty, a dále 1,5 miliardy eur v programu CERV, který otevřeně deklaruje záměr podporovat budování otevřené, rovné a inkluzivní společnosti.

Na začátku roku se obsáhle psalo o americké „humanitární“ agentuře USAID, která v miliardách podporovala projekty „občanské společnosti“, které často byly na hraně ovlivňování politického dění v zemi. Třeba v Česku z této agentury čerpal projekt Prague Pride, který si kromě každoročního duhového festivalu jako předmět činnosti dává přímou lobbistickou činnost ke změně legislativy.

Tyto toky velmi rázně utnula Trumpova administrativa, kam staronový prezident hned po inauguraci přizval tým DOGE, který pod vedením Elona Muska analyzoval ty neproblematičtější veřejné výdaje.

Podobnou ambici avizovala i nová česká vládní koalice. Hnutí ANO chce právě zde hledat úspory, aby bylo možné držet na uzdě schodek veřejných financí a současně pomoci lidem ve věcech, které Fialova vláda ignorovala. Například se vláda v programovém prohlášení zavázala, že stát převezme platbu poplatků za obnovitelné zdroje energie, aby spotřebitelům ulevil s cenami energií.

SPD již před volbami uváděla, že chce v dotacích a dalších příspěvcích neziskovému sektoru udělat pořádek zejména proto, že nikdo netuší, kdo a na jakou činnost tyto peníze vlastně čerpá.

„Domníváme se, že občané – daňoví poplatníci – mají plné právo vědět, kdo je příjemcem části jejich peněz a rovněž tak i to, kdo za veřejné peníze nejrůznějšími způsoby a často skrytě ovlivňuje vládní a parlamentní agendu, směřování země, veřejnoprávní média a částečně i volební výsledky,“ uvádí pro

ParlamentníListy.cz Tomáš Doležal, poslanec a spoluautor programu.

A pro Motoristy sobě je seškrtání veřejných dotací naplněním jejich pravicového ekonomického programu minimálního státu.

Konkrétní kapitola programového prohlášení, které tyto tři strany v minulém týdnu podepsaly, nese název „transparentní financování neziskových organizací“ a základem vládních představ jsou čtyři body.

Tím prvním je zřízení registru všech dotací pro neziskové organizace z veřejných rozpočtů. Nejen státu, ale i krajů a obcí. Pokud nezisková organizace bude čerpat z veřejných rozpočtů, bude mít povinnost transparentně zveřejňovat své konkrétní výdaje.

V minulosti ohledně transparentnosti financování řada neziskovek čelila pochybnostem a podezřením. Hodně to bylo vidět u spolku Milion chvilék, který provozoval transparentní účet, kam mu chodily příspěvky od dárců, ale své zaměstnance a další velké výdaje platil z jiného účtu, který už transparentní nebyl.

Nová povinnost se má podle vládního programu vztahovat na organizace, které jsou financovány ze zahraničí, nebo na ty, které vyvíjejí politickou činnost. Tuto skutečnost budou muset povinně transparentně označovat.

„Zamezíme tomu, aby se veřejné peníze využívaly na politický aktivismus. Neziskové organizace mohou prosazovat své politické názory, ale nikoliv z peněz daňových poplatníků,“ stojí v prohlášení.

„Je zásadní, aby občané měli přehled, jak jsou utráceny peníze, které od nich stát vybral na daních,“ vysvětluje Libor Vondráček, předseda Svobodných z kandidátky SPD.

Neziskovky s politickou činností

Tím odpovídá i na námitky, jak je tato nová regulace slučitelná s vizí maximální svobody, což jeho straně občas někteří předhazují.

Z nejnovějších ocitujme z komentáře Jindřicha Šídla: „Politické neziskovky jim ležely dlouho v žaludku, to je jisté – jenže co se přesně za tímto pojmem skrývá, to už tak jisté není. Podle poslankyně za SPD Markéty Šichtarové jde třeba o Člověka v tísní. Co je politického na nákupu oslíků s povozem nebo doučování dětí, nedávno v debatě říci neuměla, předvedla však ukázkové manipulace s čísly,“ napsal.

A přidal vtip, aktuálně letící na síti X, že nejdražší českou neziskovkou je fotbalový svaz.

Podle mnohých je hlavní problém s neziskovkami právě v tom, že charitativní či jinak smysluplné aktivity spojují s těmi, které neziskovému sektoru skutečně nepřísluší. Jmenovitě ono „doučování dětí“ je v projektu Jeden svět na školách kombinováno s ovlivňováním dětí na přednáškách, promítáních anebo přímo ve třídách výukovými materiály na klíč, které často neprocházejí žádnou kontrolou České školní inspekce.

Psali jsme:

- Rodiče o tom nevědí. Co neziskovky na školách ukazují dětem

Právě Šimon Pánek, ředitel Člověka v tísní, se nedávno řečnický ptal, co je to ta politická neziskovka. „Co znamená politická neziskovka? Neznám organizaci, která by měla politický program. Opravdu

nevím, co to znamená. A strašně mě zajímá, jak to bude kdo definovat a vysvětlovat," uvedl pro Seznam Zprávy.

„Politické neziskovky“ také vyvíjejí politickou činnost. Že jejich aktivity mají jinou dynamiku a že, na rozdíl od politických stran, neusilují o zvolení do zastupitelstev, parlamentu a podobně, je nepodstatný rozdíl," namítá Robert Kotzian, právník a publicista, autor knihy Politické neziskovky a jejich boj proti západní demokracii.

Jestliže pro politické strany vyžadujeme vysokou míru transparentnosti, veřejné bankovní účty a další požadavky, je podle něj zcela legitimní, abychom stejné nároky kladli i na organizace, které rovněž mají ambici měnit legislativu a ovlivňovat politické dění.

Člověk v tísní také namítal, že tato úprava má „zjevně ruskou inspiraci“. To Kotzian rozporuje, úpravu podobného typu má mnoho západních zemí. „Jde o to tento politický cíl budoucí vlády ušpinit ‚proruskostí‘. Otřepaný, ale vcelku účinný, globalistický plivanec," říká k tomu pro ParlamentníListy.cz Robert Kotzian.

Podle Libora Vondráčka chce nová vláda v konkrétním provedení hledat inspiraci hlavně u současné americké administrativy. Nejen v zákoně FARA, který upravuje zahraniční financování (platí již od roku 1938, ale Trumpova vláda jej začala vymáhat mnohem důsledněji), ale rovněž třeba v Muskově „úklidu“ na ministerstvech a státních agenturách.

„Tyto organizace mají agendu jako politické strany, ale povinností, které stát stranám ukládá, se vyhýbají," říká pro ParlamentníListy.cz Libor Vondráček. Reálně tak dochází k tomu, že lidé nevědí, kdo přispívá na aktivity, které tyto organizace dělají, a které mohou dalekosáhle ovlivnit veřejné mínění, nebo i legislativní proces.

„Hasiči nebo hospice určitě o žádné peníze nepřijdou," ujišťuje předseda Svobodných. Pokud ale chce organizace ovlivňovat i veřejné a politické dění, měli by lidé vědět, kdo a za jaké peníze to dělá.

<https://svobodni.cz/nezarazene/konec-vymluv-panka-a-jinych-sekyra-na-neziskovky-se-blizi>